

SPRÅKLIK SAMLING

Nr. 2 — 1988 29. årg. Kr. 20,00

I dette nummeret:

- **Språklig Samling —
attersyn ved eit
vaktskifte**
- **NRK: Språkreglar og
målstatistikk**
- **Normeringsregler for
tekster i leseverk,
sangbøker og
norsklærebøker**
- **Bokmeldinger**

VAKTSKIFTE I «SPRÅKLIG SAMLING»

Den 16. april hadde vi ekstraordinært landsmøte i LSS, med val av ny redaktør for «Språklig Samling» som viktigaste punktet på saklista. Møtet vedtok ei ny redaksjonsordning: Sentralstyret overtar ansvaret for redigeringa av bladet, med leiaren, Rolf Theil Endresen, som formelt ansvarleg redaktør. Bakgrunnen for dette vedtaket kan ein lese om i artikkelen på side 3–5 i dette nummeret. Den er, kort uttrykt, at så lenge bladet heilt eller tilnærmedesvis er eit einmannstiltak, slik det har vore det meste av tida hittil, så er det også svært sårbart. Ved å trekke inn fleire, kan ein unngå at det blir krisa kvar einaste gong det nærmar seg eit vakt-skifte.

I førre nummer appellerte vi på leiarplass til medlemmer og abonnentar om å betale medlems- og bladpengane sine snøgt. Mange har gjort det, men dessverre langt frå alle — ca. 30 000 har vi framleis til gode hos dykk for 1988. Det er inga råd med det: Vi må koste på ei purring i dette nummeret. Og om nødvendig i kvart einaste nummer heretter. Blir det ikkje ein skikk på dette no, må vi — som eit første sparetiltak — begynne å «slanke» bladet. *Vi lever frå hand til munn — og det er DE som er hendene.*

Dette er siste gongen eg skriv dette — den nye redaksjonen overtar frå og med neste nummer. Kor mange gonger *dei* må skrive det same, får framtidia vise. Det er ergerleg å måtte avslutte «karrieren» som redaktør av dette bladet med ein slik sur oppstøy, men dei mange av dykk som har godt samvett, kan slappe av i forvissninga om at det er de som held bladet i gang, og det er dykk å takke at den språklege samlingstanken — visjonen om eitt felles, men romsleg norsk skriftspråk i nær kontakt med folkeleg talemål — framleis har ei røyst i den norske medieverda, om aldri så sped.

Skjønt slappe av — tida er kanskje ikkje inne til det heller. No vender eg meg til dei av dykk som er medlemmer og som ein dermed kan vente det av at de ønskjer å yte noe aktivt for å fremme dei ideane vi står for. Vi har ikkje vore flinke til å mobilisere dykk

Språklig Samling

Redaktør: Lars S. Vikør

Bladpenger: Kr. 60,—

Utgitt av:

LANDSLAGET FOR SPRÅKLIG SAMLING

Medlemspenger: Kr. 100,— pr. år; for skolelever, studenter og pensjonister: Kr. 50,—.

Leder: Rolf Theil Endresen
Bekkelia 60,
1481 Hagan

Lagets og bladets adresse:

Postboks 636 Sentrum, 0106 Oslo 1
Postgiro 5 16 37 87

INNHOLD

Lars S. Vikør: «Språklig Samling — eit attersyn DOKUMENT: 3

Språkreglane for NRK — med kommentarar	6
Normering av tekster i leseverk, sangbøker og norsklærebøker	8
Målstatistikken i NRK (brev frå Norsk språkråd til NRK)	11
BØKER:	
Jan Olav Freland: <i>Den nynorske offentlege heita</i> (Idar Stegane: <i>Det nynorske skriftilivet</i> . Bjarte Birkeland og Bjørn Nic. Kvalsvik: <i>Folkemål og danning</i>)	12
Lars S. Vikør: «Moderne norsk» (Finn-Erik Vinje: <i>Moderne norsk</i> , fjerde utgave)	14
Mål og mening (klipp frå Gula Tidend)	15
Et hyggelig brev (fra Halvor Dalene)	15
Nytt fra språkfronten: «Bokmålsforeningen»	16

til innsats dei siste åra. Men kvar av dykk sit med ressursar som saka burde få gagn av. Mange av dykk er skrivesføre. Det burde komme bladet meir til gode i framtida enn hittil — og det bør også komme saka til gode på andre måtar.

Alle kan ikkje yte så mye. Det må noen få gjere — men mange fleire enn hittil bør yte noe. Har du noe å bidra med på ein eller annen måte, så la oss få vite om det. Og dersom du blir kontakta av sentralstyret og på ein meir konkret måte bedt om å gjere noe, så still deg open for det så langt du synes du kan.

Med denne appellen sluttar eg. Til neste år fyller laget tretti år — og det bør bli mye eldre, for det vil vere bruk for det lenge enno. Ein av grunnane til det kan du lese om på baksida.

LSV

«SPRÅKLIK SAMLING»

– eit attersyn

Av Lars S. Vikør

På det ekstraordinære landsmøtet 16. april (sjå leiaren) heldt Lars S. Vikør ei innleiing der han gav eit historisk riss over utviklinga i bladet «Språklig Samling» frå starten i 1960, med særleg vekt på sine eigne erfaringar med bladet i åttiåra. Ein omarbeidd versjon av denne innleiinga følgjer her. Den er sterkt personleg forma og gir lesarane ein liten gløtt inn «bak kulissane» til redaksjonen.

Landslaget for språklig samling og bladet «Språklig Samling» har no følgt kvarandre i snart tretti år. Laget vart stifta i 1959, og bladet kom ut første gongen tidleg i 1960. Primus motor bak begge tiltaka var Arne Kielland, men han hadde ei ung og entusiastisk gruppe medarbeidarar å støtte seg på.

Dette var ei tid da språkstriden framleis var ei akutt stridssak, og dei problemstillingane LSS sto for, var kjent av alle. Dei fleste hadde meininger om samnorsk og tilnærningspolitikk, for eller imot. Det var altså ikkje vanskeleg for laget å finne ein plass og eit fotfeste i samfunnsdebatten, slik vi må seie at det er i dag. Bladet var meint som eit reint språkpolitisk organ, laga meir som ei avis enn som eit tidsskrift, og med sterke innslag av «lett» og allmennkulturelt stoff enn seinare.

I 1963 vart Knut Kvigne redaktør for bladet, og han la det heilt om. Det var han som gav det det formattet det har no, og som gjorde det til eit regelmessig kvartalskrift. Sidan da har det også komme ut heilt regelmessig fire gonger i året; berre to gonger har vi måttå stå over eit nummer: i 1968, truleg av økonomiske grunnar, og i 1982, som eg skal komme tilbake til.

Det nye formatet gav høve til å gi bladet meir av

eit tidsskriftpreg, med lengre og meir djuptpløyande artiklar enn før. Likevel vart redigeringsa ganske tilfeldig, på grunn av det kroniske problemet bladet måtte leve med både da og seinare: Det har vore ansvarsområdet til éin person som har måttå ta seg av det åleine på fritida, attå full jobb og ansvaret for ein familie. Både i Kvignes tid og seinare har bladet vore heilt avhengig av å ha ein del personar med stor skriveevne og skrivekløe rundt seg — særleg Jakob Skauge og Magne Aksnes prega bladet sterkt som skribentar utan å vere formelt med i noen redaksjon.

Kvigne var redaktør til 1970, da han trekte seg, og den daverande formannen i laget, Rakel Seweriin, overtok redigeringsa. Også ho måtte gjere jobben praktisk talt åleine, ved sida av å vere formann (som det heitte fram til 1976). Dei neste formennene, Ivar Grotnæss og Ivar Hundvin, heldt fram på same måten. Særleg Hundvin hadde ein hard tørn; i to år (1973–75) var han i praksis formann, sekretær, kasserar og redaktør åleine, attå full jobb og familie. Bladet heldt i denne tida fram med den forma Kvigne hadde gitt det, og det seier seg sjølv, slik arbeidsvilkåra for redaktørane var, at redigeringsa måtte bli noe tilfeldig no òg — noe som *ikkje* betyr at det ikkje var mye godt stoff der.

SPRÅKLIK SAMLING

17. ÅRGANG

Nr. 2 - 1976

UTGITT AV LANDSLAGET FOR SPRÅKLIK SAMLING

Litteraturprisen i år til STEIN OVE BERG

Forfatteren og visekunstneren Stein Ove Berg har fått Landslaget for språklig samlings litteraturpris. Han har fått prisen for ledig og

Professor Fjeld Halvorsen – maktpolitiker og riksmaßsympatisør

'Omsyn til den klassiske litteraturen viktigere enn omsyn til folkelåm.'

«Språklig Samling» har hatt en lengre samtal om norske språknormering med Eyvind Fjeld Halvorsen, professor i norsk filologi ved Institutt for nordisk språk og litteratur, Universitetet i Oslo.

Fjeld Halvorsen har en sentral plass i den norske språkpolitikken. Med sin status som professor, som Statens navnrekognisent, som mangeår medlem i Norsk språkråd og Norsk språkråd og som formann i bokmålsseksjonens fagnemnd, over han stor innflytelse på utforminga av det norske språket. I samband med riksmaßbevegelsen, uforbeholdne krav om innremmeler og agitatoriske trusler om brudd i Språkrådet, har pressa framstilt han som bruvgjeren og den som fleirtalte i bokmålsseksjonen ville kunne samle seg om.

Men hvilke sympatier har Fjeld Halvorsen sjøl? Hvilket språkpolitiske syn representerer han? I denne samtalet, som Geirr Wiggen hadde med han den 25. mars i år, får vi vite en del om det.

Forts. s. 4

naturlig bruk av østlandsk folkemål i visene sine. Prisen var ei handtegna platte med folkevismotiv, utfart av kunstneren Harald Vemren. Dette var presentasjonen fra Landslaget for språklig samling kunne sende ut etter ei trippel og vellykkja tilstelling ved prisutdelinga 26. april i års Tildelinga fant sted i Hotel Continental i Oslo, og flere representanter for pressen var til stede. Redaktør Signe Bakken og forlagsjef Trygve Johansen representerte Tiden Norsk Forlag, som stod bak arrangementet. Til stede var også medlemmer av landslagets sentralstyre og kunstneren som hadde utført sjølv prisens, Harald Vemren fra Porsgrunn. Og Stein Ove Berg sjøl, naturligvis.

Over til s. 17

Frå 1975 skjedde det ei nyrekuttering: Det året kom Geirr Wiggen og Ernst Håkon Jahr inn i sentralstyret, og seinare fleire frå den (da) yngste generasjonen av norskfilologar. Både Wiggen og Jahr vart redaktørar: først Wiggen i eitt år, så Jahr i fem, dei siste tre saman med Torun Gulliksen. Forma på bladet vart verande stort sett som før, rett nok med ny logo, men innhaldet vart lagt kraftig om i meir akademisk og meir ideologisk retning. Det vart ei rein folkemålsline som no slo igjennom til erstatning for den tradisjonelle tilnærmingsslinna — med primær vekt på taalemål og sekundær på skriftspråk. Denne lina knytte seg til ein sosialistisk, iallfall vensentreorientert, «sekstiåttarretorikk». Det vart lagt stor vekt på å skrive om LSS og markere laget som ei sterkt kraft, særleg fagleg sterkt. Ernst Håkon Jahr var også mannen som «gjenoppdag» Østlandsk Reisning, og han la stor vekt på å knyte LSS til den tradisjonen.

Sjølv hadde eg vore meir eller mindre aktivt med sidan midten av sekstiåra, og var på den tida tilhengar av den tradisjonelle tilnærmingsslinna, mens eg ti år seinare var med på omlegginga til den meir reindyrka folkemålslinna. I 1981, da det var min tur til å overta leiavvervet i laget, hadde eg komme til at det ikkje var så heldig med altfor reindyrka «liner», og eg meinte at den beste måten å markere oss og nå ut på i åttiåra måtte vere å kombinere det beste frå begge dei to retningane som hadde kjempa i laget,

Nr. 2 1981

22. årgang

Løssalg kr. 7,50

Hva gjør Arbeiderpartiet

Aktuell Perspektiv nr 2 har side etter side med solid informasjon om norsk språk og norske språkforbord, og mange vettige tanker om språk. Etter Aktuell Perspektiv å domme om Arbeiderpartiet at språksaka er viktig. Det er fristande å trekke fram noe av det som blir sagt. Når jeg skriver dette, vet vi ikke åssem det går med Stortingsmeldinga. Vi kan bare håpe at Arbeiderpartiet ikke glømmer å bruke sine språkpolitiske analyser i dette konkrete tilfellet. Jeg syns det er verdt å merke seg det Jostein Nyhamar sier i artikkelen «Det er politikk i språk»:

«Den språklige reaksjonen som førelsrakasjonen var bærer av, brakte Arbeiderpartiet på defensiven. Det var så mye annet som skulle gjøres og som det skulle avsettes ved. Vi så vel ikke klart nok hvor politisk viktig språkkampen var, og hvor sentralt det ideologiske innhullet i den var. Derfor har vi mye å ta igjen på dette feltet. Vi har hatt et tempotap som vi må oppmeye ved å sette mer kraft inn i dette arbeidet.»

Einar Forde sier mye bra i intervjuet med han, men lite som forplikter. Det er ikke å være positivt instillt overfor dialektbruk og arbeiderpråk og folkemål. Det skulle vært lett å vise i praksis at ein mener noe med solidaritet og likeverd i språksaka og gjøre som Arbeiderpartiets stortingsrepresentant Torbjørn Berntsen sier:

«Arbeiderbevegelsen må solidarisere seg med vanlige folks taalemål. Dersom vi uten videre overtar et overklassespå, så svikter vi kamaterat ute på arbeidsplassen. Sjølsagt må vi skille mellom skriftspråk og talespråk, men retsesnor for skriftspråket må være det levende taalemålet i bygd og blant vanlige folk.»

Viss en mener noe med det som er sagt ovenfor, så godtar ein ikke framlegg til etter om i læreboknormalen.

Over til s. 8.

BREV TIL STORTINGET

Det har lenge vært uklart når Stortingsmeldinga ville komme opp i Stortinget. Plutselig midt i mai fikk vi nys om at meldinga ville komme opp sist i mai. Det ga ikke særlig sjans for noen til å drive informasjonsarbeid om sjøle meldinga eller hvilke konsekvenser det kan få om endringene blir satt ut i live.

Eskil Hansen, Finn-Erik Vinje, Svein Lie og Lars S. Vikør har laga en kritikk og et alternativ forslag som nå sendes til Stortinget. Brevet til Stortinget har fått støtteunderskrifter av mange. Flere hadde kunn kommi med om ikke tida hadde vært så gruelig knapp. Vi trykker her kritikken og det alternative forslaget:

Stortingsmelding nr. 100 (1980–81): Endringar i rettskrivningen og læreboknormalen for bokmål: En kritikk og et alternativ forslag.

Den 30. april d. la Kirke- og undervisningsdepartementet fram sin tilråding i spørsmålet om rettskrivning og læreboknormalen for bokmål. Departementet slutter seg her til det forslaget Norsk språkråd la fram i 1979 — riktig nok ikke uten forbehold.

De viktigste argumentene for dette forslaget var:

1. Det vil lege forholdene til rette for en avspennin i språkstriden.
2. Det er et kompromiss mellom riksmaßbevegelsens krav og hensynet til tilnærmingsspolitikkens dermed i samsvar med de intsjonene Stortinget selv la til grunn da Språkrådet ble opprettet.
3. Det innebærer en liberalisering for språkbrukerne.
4. Norsk språkråd har en status og en fragil kompetanse på dette feltet som gjør det vanskelig for departement og Storting å overprøve eller gå imot vedtak som er gjort der.

Over til s. 8.

Rедакasjon ble avslutta 25. mai. 1. juni debatterte stortingsrepresentantene Stortingsmelding nr. 100. Ved korrektur rakk vi å få med en kommentar fra Lars Vikør til det som skjedde i Stortinget. Se side 18.

og samtidig vere såpass pragmatiske at vi kunne kommunisere med folk utanfor våre eigne sirklar.

Som nyvalt leiar av laget hadde eg klare oppfatningar om kor viktig dette tidsskriftet var som organ for LSS og for lagets grunnsyn, og eg hadde òg gjort meg tankar om kva som måtte gjerast med det. For det første måtte det dannas ein redaksjon. Eg gjekk sjølv inn der som redaksjonsekretær, ein funksjon eg heldt fram med å ha så lenge eg var leiar. Det vi aller først tok fatt på, var å legge om layouten og gjere tidsskriftet meir lesarvennleg. Den jobben var det bror min, Knut S. Vikør, som gjorde, og det mönsteret han la for nr. 1/2-1982, har bladet følgt seinare, både når det gjeld logo, typebruk osv. Vi ville framleis ha eit høgt fagleg nivå i tidsskriftet, men likevel gjere det mindre kompakt enn før: fleire og kortare artiklar, meir bruk av mellomtitlar, meir luft, meir bilde. Vi ville òg legge vekt på å gi det ein usekterisk profil og dermed prøve å vekke interesse for det blant språk-interesserte folk utanfor våre eigne krinsar. Vi har altså lagt vekt på allmenn-språklege emne, og har skrive forholdsvis mindre enn før om rettskrivingsspørsmål og LSS som organisasjon. Men vi har heile tida markert vårt språkpolitiske grunnsyn, og vi har òg heile tida brukt språkpolitiske kommentarar og språkpolitiske stoff elles jamsides det meir allmenn-språklege stoffet. I ein del nummer har vi for eksempel hatt ein fast teig med tittelen «Nytt frå språkfronten». Dessutan har vi lagt vekt på

SPRÅKLIG SAMLING

Nr. 2 - 1986 27. årg. Kr. 15,00

Språkreglane for NRK

Hovudtemaet for førre nummeret av «Språklig Samling» var «Språk og dialekt i NRK». Ein stor del av det nummeret vart brukt til ei utgreiing av eit uklart punkt i språkreglane for NRK.

Her trykker vi språkreglane in extenso, til orientering. Vi trykker òg NRKs offisielle kommentarar til språkreglane. Kommentarane er «ingen del av det gjeldende regelverk, men en veileding til forståelse av det», ifølgje Bjartmar Gjerde. Dei er tatt frå NRKs hefte «Kommentarer til programregler for Norsk rikskringkasting».

Reglar om språkbruken i Norsk rikskringkasting

(fastsett av styret 26. oktober 1981)

1. Norsk rikskringkasting skal vere eit føredøme i rett norsk språkbruk. Begge dei norske normalmåla skal brukast. Ved sida av bokmål og nynorsk kan tilsette og andre bruke dialekt i samsvar med reglane nedanfor. Såleis skal Norsk rikskringkasting sjå det som ei oppgåve å spegle det språklege mangfaldet i landet. Medarbeidarane skal legge vekt på å nytte ei munnleg uttrykksform som er lett å skjøne for alle.
2. Norsk rikskringkasting legg den offisielle rettskrivinga til grunn for det språket dei tilsette som hovudregel skal bruke i mikrofonteneste i radio og fjernsyn når det blir nytta manuskript. Innanfor den offisielle rettskrivinga skal ein velje dei mest vanlege formene og i hovudsak bruke eit språk som ligg innanfor læreboknormalen. I nyhendeprogram, programannonsering og meldingsteneste skal desse reglane gjelde også når ein ikkje bruker manuskript. Medarbeidarane kan halde på sin personlege talemålstone (ordtone og setningsmelodi).
3. I fri munnleg framføring har medarbeidarane høve til å bruke dialekt i program som ikkje er normbundne slik som nemnt i § 2. Medarbeidarane må ta omsyn til lydarane og ikkje bruke ord eller uttalemåte som er lite kjende for folk flest. Dersom det trengst slike ord, bør dei forklarast. Som hovudregel skal medarbeidarane ikkje bruke dialektformer i manuskriptbundne program som er laga for riksnettet, endå om dei held på sin personlege talemålstone (ordtone og setningsmelodi). Når det blir brukt manuskript, skal ein halde seg til normaltalemålet med utgangspunkt i tilrådd uttale. Særleg nøyne skal ein vere med uttale av person- og stadnamn.
4. I distriktsprogramma kan dei tilsette i Norsk rikskringkasting byggje på talemålet i distriktet. I nyhendesendingane skal likevel retningslinene for språkbruken på riksnettet leggjast til grunn.
5. I undervisningsprogram både for barn og voksne skal læreboknormalen gjelde når ikkje særlege omsyn talar for å gjere unntak.
6. For teksting skal den offisielle rettskrivinga gjelde, og dei vanlegaste hovudformene innanfor læreboknormalen bør veljast, når særlege stilistiske omsyn ikkje talar for å bruke andre former.
7. Den offisielle teljemåten skal gjennomførast av alle tilsette i alle program.
8. Meldingar frå offentlege institusjonar som blir lesne av medarbeidarane i Norsk rikskringkasting, skal framførast i samsvar med språkreglane i institusjonen. Det same bør gjelde faste meldingar som blir lesne av folk som ikkje er tilsette i Norsk rikskringkasting.
9. Folk utanfor Norsk rikskringkasting som skal vere med i program i radio og fjernsyn, har rett til å bruke dei språkformene som dei sjølve ønskjer. Dei tilsette i Norsk rikskringkasting kan likevel gje råd om språkbruk, teljemåte og uttale, slik at det som blir sagt er lett å skjøne for alle.
10. Kringkastingssjefen har den endelege avgjerda i språklege spørsmål innanfor dei rammene som styret fastset, i samsvar med Norsk rikskringkastings ansvar og sjølvstende i programspørsmål.

— med kommentarar

Kommentar til språkreglane

Formålet med dei nye reglane for språkbruken i Norsk rikskringkasting er å sikre at språket blir eit godt og tenleg kommunikasjonsmiddel i all programverksemd i radio og fjernsyn. Språket må då nyttast slik at folk festar seg ved innhaldet i det som blir sagt og ikkje blir avspora av måten det blir sagt på. Det er i strid med regelverket si ånd om ein programmedarbeidar gjennom sin personlege språkbruk legg hindringar i vegen for at tale og tekst, som skal formidlast gjennom radio og fjernsyn, når fram til mottakarane. Omsynet til publikum er her langt viktigare enn eigne språklege særinteresser. Alle må derfor i nokon monn tilpasse seg fellesnormer.

Med den plass og innverknad kringkastinga har, er det viktig at radio og fjernsyn arbeider for å styrke språkkjensla, auke kunnskapen om morsmålet og giere sitt til å ta vare på det beste av rett, rikt og norsk ordtilfang.

Språket er ein arbeidsreiskap som krev stendig vedlikehald. God språkbruk er derfor avhengig av regelmessig og kritisk språkrøkt.

Det må elles vere ei oppgåve både for den einskilde NRK-medarbeidar og for programavdelinga og distriktskontor å arbeide for generell norsk målrøkt, ikkje minst gjennom ein medviten innsats mot framord, spesialuttrykk og unorsk tale, som har lett for å breie seg på ulike fagområde.

Programmedarbeidarar må elles alltid hugse på at mikrofontene stiller spesielle krav til artikulasjon og framføring.

Det nye regelverket slår fast at det er eit vidt spelerom for bruk av dialekt i radio og fjernsyn. Dialektane har med det fått ein trygg plass i programverksemda i NRK, noko dei ikkje hadde i dei tidlegare språkreglane.

Uttalen er ein viktig del av språkbruken, og det er ofte her skiljet går mellom dialekt og normaltalemål. I båe høve må ein stille like strenge kvalitetskrav. I praksis bør oppslagsverk gå naturleg inn som daglege hjelpemiddel i alt programarbeid.

Når den lokale uttalen er så spesiell at det er vanskeleg for andre enn folk frå staden å forstå kva som blir sagt, må ein normalisere, men då med konsekvens frå avdeling til avdeling.

Når det gjeld person- og stednamn, namn på institusjonar, organisasjonar, publikasjonar o.l., må ein vere særleg nøyne med korrekt bruk og rett uttale (trykk, tonelag, lang eller kort vokal o.l.).

Ved teksting av program i fjernsyn må ein passe godt på korrekt skrivemåte av alle slike namn. Det same gjeld teksting på kart.

Den offisielle teljemåten vart innført i 1951. Det er no på tide å ta konsekvensen av dette vedtaket om «den nye teljemåten», som var ei praktisk språk-reform og ikkje eit rettskrivingsspørsmål. Framleis blir det i NRK ofte talt på «gamlemåten», jamvel med båe teljemåtane i ei og same setning. Dette har gjort sitt til at den offisielle teljemåten har hatt vanskeleg for å bli møtt med positiv innstilling. Reglane slår fast at alle programmedarbeidarar i NRK pliktar å bruke den offisielle teljemåten i alle program, utan omsyn til normaltalemål eller dialekt.

I samsvar med språkreglane bør den offisielle teljemåten også gjelde faste meldingar som blir lesne av folk som ikkje er fast tilsette i NRK (meteorologane og Oslo Børs).

Når det gjeld språkbruk elles, bør NRK aktivt gje råd og vink til alle som medverkar i radio og fjernsyn, med det siktemål at programma skal få ein språkbruk som når fram til folk flest.

Reglane slår fast at det er kringkastingssjefen som har det øvste ansvaret også for språkbruken i NRK. I praksis må det bli avdelingssjefane som har tilsyn med språkbruken frå dag til dag. Avdelingssjefane må sjølvsgåt kunne peike ut ein spesiell medarbeidar til å ta seg av dette. Det må vere opp til avdelingssjefane å finne fram til den løysinga som høver best.

Hovudsiktemålet med dei nye reglane er likevel framfor alt å få alle faste programmedarbeidarar til lojalt å gå inn for god og konsekvent språkbruk i all programverksemd i radio og fjernsyn. □

NORMERING AV TEKSTER I LESEVERK, SANGBØKER OG NORSKLÆREBØKER

Dette er ei sak som har vært svært omstridd i Språkrådet, og som vi har ofra en god del plass på her i «Språklig Samling». Det var i 1985 bølgene gikk høyest, se nr. 1, 2 og 4 for det året. På rådmøtet i januar 1986 blei det endelig vedtatt et sett regler som gjaldt tekster i godkjenningspliktige leseverk, og året etter passerte et tilsvarende regelsett for sang- og musikkbøker og tekstinnslag i norskklærebøker.

Sia vi har følgt behandlinga av disse reglene og debatten om dem, trykker vi dem i sin helhet her. De avløser normeringsreglene fra 1961, som står i heftet «Målform og normering i lese- og sangbøker».

Regler for normering av tekster i godkjenningspliktige leseverk

Generelt om lesebøker og leseverk

Lesebøker og leseverk for skolen inneholder tekster av ulike slag. De er antologier som skal gi innblikk i språklig og litterær kultur fra forskjellige tider.

Oppbygningen av leseverkene må ses i sammenheng med kravene i mønsterplanen for grunnskolen og fagplanene for de forskjellige studieretninger i den videregående skolen om hva elevene skal lese på de forskjellige trinn.

I noen leseverk er tekstene samlet rundt ett eller flere temaer. Andre leseverk har en oppbygning som viser utviklingen av vår egen litteratur fra norrøn tid og fram til i dag; etter andre viser et bredt utvalg av tekster fra vårt eget århundre — uten å være bundet til et bestemt tema.

Mens noen leseverk stort sett inneholder skjønnlitterære tekster, er utvalget i andre leseverk koncentrert om sakprosa hentet fra fagbøker, aviser og tidsskrifter.

I en mellomstilling mellom lesebok og språklære står en type norskbøker for barneskolen, der tekster

av forskjellige slag danner utgangspunktet for språkoplæringen.

Formålet med normering

Mange tekster trenger en viss språklig normering for at skoleelever kan tilgne seg innholdet. Det viktigste formålet med å normere tekstene i leseverk er derfor å gjøre dem lettere å lese, og dermed lettere å forstå. Særlig på de laveste klassetrinnene, før elevene har oppnådd en viss grad av leseferdighet, er det viktig at språkformen og språkføringen i tekstene ikke er til hinder for forståelsen. Etter hvert som elevene får mer lesetrening, blir de i stand til å se det språklige særpreg hos de enkelte forfattere.

Men for at elevene skal få lyst til å lese mer og bli glad i litteratur, er det ofte nødvendig å fjerne språklig hindringer som eldre og uvanlige skrivemåter og bøyningsformer.

En forholdsvis fast språklig norm i det elevene leser, kan også være til hjelp og støtte for dem i skriveoplæringen.

På den annen side skal en mest mulig ta hensyn til språkformer og språklig sær preg hos den enkelte forfatter, slik at forfatterens stiltone og tidspreget blir bevart.

Regler for normering

- 1 Tekster i leseverk for grunnskolen og den videregående skolen skal som hovedregel normeres etter rettskrivningen. Det skal gjøres unntak for poesi. Poesi kan stå «varsomt normert».
- 2 Originale norske tekster og oversatte tekster skal behandles likt.

«Varsomt normert»

Uttrykket «varsomt normert» betyr en mildere grad av normering enn normering til rettskrivningen. Det innebærer at det i første rekke er gjort *grafiske endringer*, som ofte, men ikke nødvendigvis alltid, gir skrivemåter som faller sammen med gjeldende rettskrivning.

Med *grafiske endringer* er det ment for eksempel

aa	→ å (naar → når)
enkeltkonsonant	→ dobbelkonsonant
stor forbokstav	→ liten forbokstav (Buk → bukk)
i	→ j når uttalen er j (plads → plass)
fjerning av stum d	→ øy
ø	→ av
af	→ ll (fjeld → fjell, skulde → skulle)
ld	→ nn (vand → vann)
nd	→ e (stræv → strev, læse → le- se)
æ	→ sj (chokolade → sjokolade)
ch	→ s (centrum → sentrum)
c	→ deg o.a.
dig o.a.	→ kann

Andre endringer som kan gjøres i tillegg til grafiske endringer:

a) endring av infinitivsmerket at → å og endringer som:

myrk	→ mørk
millom	→ mellom
melleml	→ mellom
gjenom	→ gjennom
gjennem	→ gjennom

b) *formendringer*

Der det ikke griper inn i rim og rytme, kan det også være rimelig å gjøre visse formendringer, for eksempel i flertall av substantiv og verb:

Heste	→ hester
Huse	→ hus
gentorner	→ jentone
vi ere	→ vi er
de kunne	→ de kan

Grensen mellom poesi og lyrisk prosa kan være

vanskelig å trekke, og det vil sikkert finnes en rekke tvilstilfeller. Det må være anledning til å anvende «varsomt normering» også ved prosadikt og visse typer lyriske skisser av hensyn til det stilistiske særpreget.

Unntaksbestemmelser

I leseverk for grunnskolen, særlig for barnetrinnet, er det viktig å ha med tekster som passer for alderstrinnet, både når det gjelder innhold og språklig utforming. Men i enkelte tilfeller kan det komme på tale med en språklig tilrettelegging som går utover det rent ortografiske. Hovedprinsippet bør være at sjeldne eller vanskelige ord blir forklart, ikke byttet ut. Men det kan *rent unntaksvis* være nødvendig med en syntaktisk retting eller utskifting av ord.

I enkelte leseverk for den videregående skolen kan det være ønskelig å la noen tekster stå unnormert for å vise hvordan forfatteren selv skrev, eller for å gi et tidsbilde. Dette er antakelig mest aktuelt i større leseverk, hvor det er rom for mer variasjon i tekstuvalget.

I visse tekster, særlig tekster fra før 1920, er det rimelig å godta enkelte skrivemåter og bøyningsformer som avviker fra gjeldende rettskrivning. Det er rimelig å tillate flere avvik fra hovedregelen på ungdomstrinnet i grunnskolen og i den videregående skolen enn på barnetrinnet i grunnskolen.

Utfyllende retningslinjer

- 1 Eventuell veksling mellom tekster som er mye og lite normert må være kronologisk akseptabel (det vil si at eldre tekster ikke må få et mer moderne språkpreg enn nyere tekster på grunnlag av normering, i allfall ikke uten at det blir opplyst om «normeringsgraden»).
- 2 Tekster som er skrevet eller oversatt spesielt for bruk i et leseverk, skal følge læreboknormalen.
- 3 Enkelte tradisjonelle former, dvs. former som tidligere har hatt plass i rettskrivningen, kan beholdes hvis det er nødvendig av hensyn til en teksts stilistiske sær preg eller på grunn av en forfatters bevisste språksyn. Dette gjelder både eldre og nyere tekster.
- 4 Enkelte former som aldri har hatt noen plass i rettskrivningen, kan unntaksvis beholdes hvis det er nødvendig av hensyn til en teksts stilistiske sær preg eller på grunn av en forfatters bevisste språksyn. Dette gjelder både eldre og nyere tekster.
- 5 Replikker som innslag i en tekst skal normalt stå uendret, men i eldre tekster må det kunne gjøres ortografiske endringer i samsvar med «varsomt normering». Inkonsekvenser må kunne rettes.
- 6 Tekster som er skrevet på dialekt, skal normalt stå uendret, men det må være anledning til å rette inkonsekvenser i gjengivelsen av dialekter dersom de ikke har en språklig, stilistisk eller karakteriserende funksjon. Dialekttekster skal utgjøre bare en liten del av leseverket.

- 7 Autentiske brev og dagbøker kan stå unormert eller varsomt normert. (Litterære (fiktive) brev og dagbøker skal normeres etter hovedregelen.)
- 8 Tekster fra før 1850 kan ofte være vanskelige å forstå, selv om de normeres mye. Et alternativ kan være full omskriving og modernisering, som det da bør opplyses om. Det bør samtidig gis en prøve på vedkommende tekst i original eller tilnærmet original språkform.
- 9 Tekster med en språkform som er offisielt godkjent eller vedtatt, skal stå i denne språkformen (lover, reglementer, nasjonal sangen, salmer).
- 10 Fotografiske opptrykk (faksimiler) av tekster fra aviser, ukeblad o.l. kan stå som faksimile hvis bruken av faksimile har en virkelig funksjon, det vil si at det typografiske oppsettet eller helheten av illustrasjon og tekst tilsier det, for eksempel i reklameannonser og ved gjengivelse av tegneserier. Forlaget må opplyse om hva det eventuelt ønsker å gjengi i faksimile. (Ellers skal slike tekster følge normeringsreglene og trykkes på vanlig måte.)
- 11 Gjeldende tegnsettingsregler og andre praktiske skriveregler skal gjennomføres i alle tekster. Unntak er helt unormerte tekster og tekster (særlig poetiske) der forfatteren har hatt en bestemt mening med å avvike fra skrivereglene.
- 12 Det må være tillatt å forkorte tekster i leseverk, men forlaget må da sørge for å markere eller opplyse om det. Hvis det blir gitt et kort sammendrag av det som er utelatt, må det markeres – typografisk eller på annen måte.
- 13 Det er forlaget og ikke Norsk språkråd som har ansvaret for å få samtykke av rettighetsråverne til språklig normering av tekster.

Regler for normering av tekster på norsk i sang- og musikkbøker

Tekster på norsk i sang- og musikkbøker for grunnskolen og den videregående skolen skal som hovedregel normeres etter rettskrivningen.

Originale norske tekster og tekster som er oversatt til norsk, skal behandles likt.

Dersom det er nødvendig av hensyn til rim og rytmeforhold, kan ordformer og bøyningsformer utenfor rettskrivningen stå uendret. Dette gjelder både for eldre og for nyere tekster.

Salmer og sanger bør gjengis i den formen de har i *Norsk salmebok*.

Folkeviser, stev o.l. kan normeres etter rettskrivningen eller gjengis i mindre normalisert form, for eksempel etter *Norsk folkediktning I–VII*.

Sanger som er skrevet på dialekt, kan stå uendret, men det må være anledning til å rette inkonsekvenser i gjengivelsen av dialekten så framtid det ikke går ut over rim og rytmeforhold.

Ved normering av tekster i sang- og musikkbøker skal en følge vanlige tegnsettingsregler og andre skriveregler når ikke spesielle hensyn taler for noe annet.

Regler for normering av tekstinnslag fra andre kilder i norsklærebøker

I lærebøker i norskfaget forekommer det både (utdrag av) tekster fra skjønnlitteraturen, faglitteraturen, aviser, blad o.l. og andre typer tekster (eksempler, språkprøver o.a.).

Tekstene skal i regelen normeres etter rettskrivningen eller mindre strengt. Tekster som er skrevet eller oversatt spesielt for norsklærebøker for barne- og ungdomstrinnet i grunnskolen, skal normeres etter læreboknormalen. Unormerte og «varsomt normerte» tekster kan brukes når de har en faglig og pedagogisk funksjon.

1 Språklærer

Med språklærer menes her bøker eller deler av bøker som handler om rettskrivning, formlære og grammatikk, bruk av språklige virkemidler og tekstanalyse.

Tekster i språklærer skal vanligvis normeres etter rettskrivningen. Om bruk av læreboknormalen se ovenfor (2. avsnitt). Visse typer tekster i språklærer kan likevel stå unormert (se nedenfor).

1.1 Tekster som gjengir muntlig språk

Tekster som viser prøver på dialekt, sosiolekt eller «gruppesspråk» (barns språk, ungdommens språk, (fag)sjargong o.a.) kan stå unormert. Til slike tekster bør det da være knyttet oppgaver der en drøfter språkbruken.

Tekster som gjengir talemål, og som brukes for å vise sammenhengen mellom talemålet og bokmål og/eller nynorsk, kan stå unormert.

1.2 Tekster med eksempler på feil og mangler (f.eks. elevtekster)

Tekster som gir eksempler på språklige feil og mangler, kan stå uendret (unormert) hvis det til slike tekster blir knyttet oppgaver som går ut på å finne fram til eller drøfte feilene eller manglene.

1.3 Poesi

Poesi kan i språklærer stå varsomt normert. Uttrykket «varsom normering» er det gjort rede for i reglene for normering av tekster i leseverk.

1.4 Faksimiler

Fotografiske opptrykk (faksimiler) av tekster fra aviser, ukeblad o.l. kan godtas i språklærer etter de samme retningslinjene som gjelder for tekster i leseverk.

2 Språkhistoriske framstillinger

Tekster i språkhistoriske framstillinger bør vanligvis stå unormert.

3 Litteraturhistoriske framstillinger

Tekster i litteraturhistoriske framstillinger kan normeres på linje med tekster i leseverk eller stå unormert.

Målstatistikken i NRK

Vi trykker her eit brev Norsk språkråd har sendt til Norsk riksringkasting (datert 11. mars 1988) om føringsa av målstatistikken. Vi viser til det vi skreiv om dette i førre nummeret av «Språklig Samling», s. 12, og til det notatet av Finn-Erik Vinje som vi trykte på dei følgjande sidene i det same nummeret. Det er dette notatet det blir vist til her i brevet fra Språkrådet.

Norsk språkråd er kjent med at målstatistikken i Norsk riksringkasting blir ført på den måten at dialektinnslag først blir skilde ut for seg, og så fordelt slik at halvparten blir rekna til bokmål, halvparten til nynorsk.

Etter vår mening er denne føringsmåten uheldig, fordi han tilslører den reelle målfordelinga. I Innst. O. nr. 53 (1986-87) om lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 36 om kringkasting (frå kyrkje- og undervisningskomiteen) heiter det på side 2: «Det bør være god fordeling mellom bokmål, nynorsk og dialekter i NRK. Komiteen viser til Innst. S. nr. 189 for 1969-70 om språksaken, og konstaterer at målsettingen om at nynorsk skal ha en firedele av ordssendingene, ennå ikke er oppfylt. Komiteen mener fortsatt det er et mål at nynorsk skal være representert med minst 25 pst. Komiteen mener at disse synspunktene om språkbruk bør innarbeides i vedtekten for stiftelsen.»

Komiteen reknar altså med tre kategoriar: bokmål, nynorsk og dialekter, og slår fast at av desse skal nynorsk ha minst 25% av ordssendingane. Men skal dette kunne målast rett, må dialektane skiljast ut som ein eigen kategori i forhold til bokmål og nynorsk. Når dette faktisk blir gjort under utarbeidninga av råmaterialet til statistikken, er det desto mindre grunn til å gjøre den ekstraoperasjonen å slå saman kategoriane før dei endelege (og altså ikkje heilt reelle) tala blir publiserte.

Vi er klar over at det ikkje alltid er heilt lett å skilje mellom normaltalemål og dialekter, fordi mange bruker overgangsformer i ledig og uformell tale. Vi viser til Finn-Erik Vinjes notat av 30.8.71, som reknar opp ein del språklege kriterium som kan brukast som skiljemerke, og som etter det vi skjønar, blir lagde til grunn i statistikkføringa. Til somme punkt i dette notatet bør ein ta visse etterhald, det gjeld særleg punkta a-c under hovudpunkt A: «Av lydverket». Tjukk l i ord som *sol*, *flaske* og *ord*, palatalisering i ord som *mann* og *still*, og stemde konsonantar i ord som *gape* og *fot* må reknast som regionale uttalemerke som kan brukast også i normalisert talemål. Generelt er grammatiske særmerke meir pålitelege kriterium til å skilje mellom standardspråk og dialekt enn lydlege. (I parentes må vi nemne at

kriteria i og j under lydverket i Vinjes notat er feilplasserte: apokope (*å kast*, *ei gryt*) og jamvekts- og jamningformer (*stæga*, *fluggu*) hører heime under formverket og ikkje under lydverket. Slike former gir ikkje dialektane eit anna *lydsystem* enn andre dialekta (og normalmål), men dei går inn i eit *bøyningssystem* som er spesielt for dei aktuelle dialekta, og som skil dei klart ut frå normaltalemåla.)

Skiljet mellom bokmål og nynorsk er i dei fleste tilfelle ganske klart, sjølv om ein også her kan finne overgangstilfelle. Personar som har gått over frå den eine målforma til den andre, kan til dømes ha problem med å skilje. Eit døme på dette er Kjell-Kristian Rike, som i 1981 gjekk over frå dialekt til bokmål (jamfør oppslag i *Se og Hør* nr. 45-1981). Han bruker eit språk som i hovudsak ligg innanfor bokmålnormalen, men med sporadiske innslag av nynorsk. Språket hans må derfor klassifiserast som bokmål, og vi går ut frå at det også blir gjort. Etter vårt syn må det vere rom for å bruke variantar innanfor bokmål og nynorsk som nærmar seg den andre målforma (liksom det må vere høve til å bruke tradisjonelle variantar), men i klassifiseringa må ein halde seg til dei elementære skiljemerka av den typen Vinje nemner nokre av i notatet sitt: *ikke*, *jeg*, *de*, *dem*, *deres*, *dere*, *hjem*, *hva*, *hordan*, *hester*, *gutter*, *kaster*, *fisker*, *kommer*, *farer* og *sover* er eintydige skiljemerke.

Vi vil altså be om at dialektbruk i målstatistikken heretter blir skild ut som ein eigen kategori i forhold til bokmål og nynorsk.

Med helsing

Tove Bull
formann

Kåre Skadberg
kontorsjef

Bladet Norsk Tidend gjengir Finn-Erik Vinjes reaksjon på brevet fra Språkrådet:

«Språkkonsulent for bokmålsbrukarane, Finn-Erik Vinje, har ikkje sans for utspelet. — Det tyder på at Språkrådet ikkje har sett seg nøyne nok inn i saka, seier han, og vil som språkkonsulent tilrå at brevet vert sendt tilbake med oppmoding om å gjøre seg betre kjent med underlaget i saka. Vinje meiner den noverande statistikkføringa er resultat av omfattande vurderingar, og at ho stadig er det beste alternativet.»

Den nynorske offentlegheita

Av Jan Olav Fretland

Nordisk institutt ved Universitetet i Bergen er på mange måtar vorte den viktigaste lærestaden når det gjeld forsking på og omkring nynorsk språk og litteratur. Dei siste dømet på dette er det store prosjektet «Nynorsk litterær offentlegheit 1850—1915», igangsett ved instituttet i 1983.

Det er førsteamanensis Idar Stegane som har vore leiar for prosjektet. Han har også skrive hovudrapporten, *Det nynorske skriftilivet*, som kom ut hausten 1987. Som eit sideprosjekt har professor Bjarte Birkeland og universitetsstipendiat Bjørn Nic. Kvalvik teke for seg nynorske lærerbøker frå 1867 til 1915. Boka om dette arbeidet, *Folkemål og danning*, kom i 1986. Eg skal i det følgjande ta for meg desse to bøkene og til slutt prøve å trekke nokre linjer til nynorsk og anna folkemål i vår tid.

Offentlegheita

Forskarane i Bergen har lagt Jürgen Habermas sine offentlegheitsteoriar til grunn for arbeidet. Han meiner m.a. at det i ein del europeiske samfunn voks fram ei borgarleg offentlegheit etter den føydalistiske perioden. Typisk her var dei ulike halvoffentlege samtaleforuma for ein del av «åndseliten» (merk her «Det Norske Selskab» i København). Ein fekk her eit åndssentrums borte frå hoffa, og med det ei meir kritisk granskande innstilling til samfunnet enn det som hadde vore vanleg i slike krinsar. Dette ført øg kunsten meir vekk frå

mesénverksemda ved hoffa. Kunsten vart ikkje lenger berre eit bruksområde for dei som hadde råd til å bestille seg slikt. Musikk, diktning og målarkunst fekk ei meir allmenn, sjølvstendig rolle. (Me reknar t.d. Ludwig van Beethoven som den første store, sjølvstendige komponisten.) Dermed vart kunsten meir allmenn, og kunstnarane mykje meir frigjort frå normer og reglar i samfunnet. Det ført øg til at det voksn fram ei gruppe «forståsegpåarar» — det oppstod ein offentleg kunstkritikk.

Etter kvart, seier Habermas, voksn det fram motrørsler mot den rådande offentlegheita. (I Norge kan vi her t.d. peike på kulturen omkring arbeidarrørla og lekmannsrørla og altså målrørla.) Habermas hevdar at slike rørsler hadde ein tendens til å bli del av den rådande offentlegheita etter kvart. Den går frå «motoffentlegheit» til «leiroffentlegheit», for å ende som «deloffentlegheit». Eit interessant spørsmål som Stegane reiser, blir då om den nynorske «institusjonen» (som er eit mykje brukta omgrep i bøkene) heldt seg som ei motoffentlegheit, eller om den etter kvart smatt greitt på plass i den rådande institusjonens borgarlege og trygge famn. Noko eintydig svar på dette gjev ikkje rapporten.

Teoriane til Habermas byggjer på ein

klasseanalyse, noko som er problematisk i forhold til nynorskrørla. Her konkluderer likevel Stegane med at offentlegheitsomgrepet ikkje er så eintydig klassebestemt at nynorskinstitusjonen ikkje kan tilpassast modellen. Modellen deler «institusjonen» i ei *materialsida* og ei *sosialsida*. Dette finn Stegane også høveleg for sitt formål: Materialsida inneholder då forlag, trykkeri, bokhandel, bibliotek, skule osv. medan sosialsida dekkjer forfattarar, forlagskonsulent, kritikar, forskar, lærar m.fl.

Steganes hovudinnndeling

Steganes rapport er tredelt. Første delen, «Teori og oversyn», tek først opp ei drøfting av omgrepene offentlegheit og institusjon. Deretter blir det gitt ei innføring, gjennom samtidige kritikarar, av den tyske Heimat-diktina og den danske «skolemesterdigtning». Dette blir så brukt som ein bakgrunn for å drøfte heimstaddiktning generelt og nynorsk heimstaddiktning spesielt. Ein hovudkonklusjon her ser ut til å vere at den tyske heimstaddiktina var romantisrande og tilbakeskodande, og lett kan sjåast som ein etappe på vegen mellom antiføydalisk og fascistisk bondedikting. Det blir også peikt på sterkt antisem-

mittiske innslag i denne diktina. I motsetning står dei danske skulemeistrene som bana veg for «den store generation» i dansk diktning. Her konkluderer Stegane med at ein finn meir progressive trekk og ei evne til å kombinere tradisjon og nybrottsarbeid.

Den første delen tek òg opp den rådande litterære institusjonen (på dansk) i Norge i siste helvta av 1800-talet. Det blir peikt på at iallfall til utpå 1870-talet er *materialsida* her svært konservativ og derfor negativ til den nye landsmålsliterturen (Vinje hadde jo ikkje forleggjar). Ei karakteristisk utsegn var at landsmålslitteraturen verka «maniert» utanfor sine område. Konservatismen førte òg til at dei store diktarane på dansk-norsk-sida etter kvart gjekk til danske forlag, som jo sjølvsgt var stengde for nynorskforfattarar. Frå kring 1880 førte den politiske utviklinga til at dei to leirane vart som hund og katt, og det vart endå meir nødvendig for landsmålsfolk å bygge opp si materialside. Elles fanst nok redsla for nytenking òg på sosialsida i dansknorskinstytasjonen, men på langt nær så gjennomført.

Stegane peiker elles på vanskane med å definere ei eiga landsmåloffentlegheit for heimstaddiktarar, og med det utelate diktarar som Aanrud, som på mange måtar høyrer til i bildet. Omgrepet heimstaddiktning i seg sjølv blir òg diskutert ein god del. Stegane vel å bruke omgrepet, men gjer merksam på at han då tek avstand frå den noko nedsetjande bruken som har vore «rådande».

I del 2, som omfattar halve rapporten, tek Stegane opp sjølv «Den nynorske litterære institusjonen», i hovudsak på materialsida. Her får vi ei gjennomgåing av blad- og avisproduksjon, av bokproduksjon og av forlagsverksemda før, under og etter Mons Litleré. Både i omtale og i omfang er det Mons Litlerés arbeid som ruver i framstillinga. Stegane tillegg denne store målreisaren frå Sunnfjord hovudåra for at det kunne vekse fram ei litterær landsmålsomverd. Det er òg imponerande kva denne mannen fekk utretta i sitt 28-årige liv. Av andre som får omtale må nemnast Det norske Samlaget og Vestmannalaget før Litlerés tid og Bertrand Jensens forlag i Oslo fram mot hundreårsskiftet. Olaf Norli, som kom til å bety så mykje for seinare landsmåldiktarar, kjem lite inni bildet i den perioden som er omsnakka her. Det er elles først med Norli at landsmålsdiktina kjem med i den rådande litterære institusjonen på materialsida (og slik nærmar seg status som «delinstitusjon»). Norli var ein svært viktig person både mellom bokhandlarar og foreleggarar i Norge i førstninga av vårt hundreår.

Ei programmatisk sunnheit

I del 2 kjem Stegane òg med ei større drøfting av den litterære-estetiske norma i nynorsken fram til 1905, altså det vi kan kalle sosialsida. Han viser til Vinjes klassiske tradisjon (via Welhaven), med klare estetiske normer og krav til nytenking og kritisk intellektualisme. Garborg held fram og utviklar denne tradisjonen gjennom diktarpåbod som:

- stryk moralen, skriv historia
- gå inn i det indre av mennesket
- legg vekt på framstillingskunsten.

Stegane viser at den kristne tradisjonen og den meir moralistiske sida av landsmålsrørsla høyrdde lite heime i dette tildele bildet (kanske med unntak av har far sjølv, Ivar Aasen). Elias Blix venta fleire år med nynorksalmene sine før han meinte måfolka var villige til å ta mot dei. Men fram mot hundreårs-skiftet kom det ein snunad: landsmålet vart kristna, seier Stegane. Den «programmatiske sunnheita» vart det viktigaste, vi fekk ein overgang frå eit estetisk-kritisk til eit forkynnande, moralisk nivå, meir i retning av den før nemnde tyske diktina. Birkeland og Kvalsvik peiker på at dette førte til ei splitting innanfor partiet Venstre om holdninga til målsaka.

Konklusjonane i denne delen byggjer mest på representative artiklar om bøker, både i dei større landsfemnande blada og i mindre blad, der det vart skrive «lægre» kritikk for «utrena» lesarar.

I siste delen, «Heimstaddiktina sitt forhold til institusjonane», drøfter Stegane mellom anna kva type litteratur som vart skiven. Når det gjeld sjangrane i landsmålslitteraturen, er det verd å merke seg at vi her finn mykje meir lyrikk enn i den norsk-danske tradisjonen. Stegane meiner dette har samanheng med den sterke songtradisjonen i bygdekulturen. Det er likevel sjølvsgt bondefortellingane som tek opp den dominante plassen.

Stegane let her landsmålsforfattarane sjølv møte dei rådande institusjonane og ta stilling til dei. Han bruker Jens Tvedts diktning, omtalt av kritikaren Bolette Pavel Larsen i «Bergens Tidende», han set Hovdens forteljing «Bonden» opp mot Bjørnsons syn på bondekulturen omkring hundreårsskiftet og han tek opp kvinneleg heimstaddiktning på landsmål. Eit overordna synspunkt her ser ut til å vere ei sterk tru på bonden og hans kultur og verdisyn, og ei understrekning av den nemnde programmatiske sunnheita i litteraturen. Hjå kvinnene finst det òg ein tendens (men ikkje eintydig) til ei «idealiseret kvinneundertrykking», i pakt med utviklinga elles.

Om Folkemål og danning

I denne omtalen har eg valt å legge hovudvekta på Steganes hovudrapport om det nynorske skriftlivet og den modellenkinga som ligg attom prosjektet. Det betyr ikkje at boka til Birkeland og Kvalsvik er mindre interessant. Som dei peiker på i oppsummeringa si, er nett-opp lærebøkene og bruken av dei i skulen, den praktiske *prøvesteinen* for mange av dei idear og prinsipp som låg i den politiske demokratiseringa i forrige hundreår. Dei skriv om dette:

«I denne fasen ... var det eit svært nært samband mellom utforminga av lærebøkene og dei politiske, venstre-ideologiske tiltaka på det politiske plan som målfolk stod for. Landsmåls-samskipnader som Det Norske Samlaget, lærarlag, andre lag, einskildpersonar, blad og viktige grupper på Stortinget freista med å rydde vegen for dei nye lærebøkene å *plante inn eit nytt kultursyn i skulen* (mi utheving). Dette arbeidet gjekk parallelt med arbeidet for større lokalt sjølvstyre. I blad som *Fedraheimen*, i politiske fråseigner frå ulike lag, og i stortingsordskifta, vart spørsmålet om innhald og språkform i lærebøkene kopla direkte til spørsmålet om lokalt demokrati.»

(s. 205–206)

Dette er eit hovudsynspunkt hjå forfattarane etter at dei har teke for seg lærebøker og lærebokfreistnader fra landsmålets barndom og gryande pubertet. Sentrale vegmerke i denne boksoga er Schjøtts *Norigs soga*, Hægstad og Bach: *Norsk lesebok*, Andreas Austlids *Abc-bok* (1880), Garborg og Mortenson: *Lesebok i det norske Folkemaal* (1885), Austlids første lesebok (1889) og endeleg landsmålsutgåva av Nordahl Rolfsens lesebok (1907–11). Forfattarane peiker på at Rolfsens utgåve var eit merke på at landsmålet heldt på å bli «stuereint», *kulturen* var felles, berre språkforma var ulik. Nasjonen hadde berre fått ein ny *delinstitusjon* i Habermas sin ordbruk. I motsetning til dette står til dømes Garborgs tankar i «Fedraheimen» eit par tiår før: Landsmålet skulle vere grunnstokk i ein bygdenorsk motkultur, og lærebøkene skulle nett-opp representere denne *motinstitusjonen*.

Det kan kanskje kritisera at forfattarane legg så einsidig vekt på morsmålsbøker, særlig lesebøker i gjennomgåinga si. Til forsvar for dette hevdar dei to at det er lærebøkene som ber ideologien og følgjeleg seier mest om kva grunntankar landsmålsinstitusjonen var tufta på. Gjennomgåinga av stortingsdebattane tyder på at dei har mykje rett i dette.

I det heile er det interessant å merke seg kor viktige stortingsdebattane om landsmålets stilling synest å ha vore frå 1870 og utover. Her har det verkeleg vore ein kamp om og for dei grunnleggjande institusjonane, ein kulturpolitiske strid i vid mening. Historia minner oss på ny om at språket ikkje berre er viktig for filologar.

Ettertankar

Forskarane i Bergen har tilført oss ein god del ny kunnskap gjennom den gründige dokumentasjonen av nynorsk offentlighet i forrige hundreåret. Kanskje endå viktigare er forsøka på tilpassing til Habermas-modellen, og med den nye tankebanar i samband med norsk språkstrid. Det er freistande å trekke parallellear til vår tids diskusjonar om språk og skule. Ein kjener att linjer og synsmåtar. Eg skal berre gi eit døme: I diskusjonen om dialekt i første lese- og skriveopplæringa er det lett å kjenne att redsla for motkulturar frå den rådande offentligheten, når Lars Roar Langset går mot. Det er òg lett å kjenne att den progressive, intellektuelle institusjonen si redsle for den «programmatiske sunnheita» i bygdekulturen, når Arne Skouen er skeptisk til for mykje dialekt. (Finn-Erik Vinjes synspunkt i debatten er meir praktiske og tidstilpassa og har mindre ideologisk tyngd.) Mellom anna på grunn av slike tilnærningsmåtar til prosjektet, kunne eg ha ønskt meg ei meir samla vurdering og oppsummering frå Stegane i forhold til problemstillingane i den interessante første delen. Kva offentlighet stod landsmålkulturen for i 1905, kven representerte denne kulturen og kva samfunnslag kom dei frå? Vi finn delar av svara utover i rapporten, og kanskje vi kan vente oss ein større oppsummerande artikkel om emnet i nær framtid?

Eit sterkt ønske til skal runde av artikkelen: Eg håpar instituttet planlegg å føre vidare arbeidet heilt fram til vår eiga tid. Arbeidet er i gang, mellom anna med Nyrnes sitt interessante arbeid om «det nynorske mennesket». Eg gler meg til å sjå Steganes perspektiv brukt på t.d. Uppdal og Duun, og ikkje minst på den nynorske kulturen i dag, frå alle Fløgstads sju klima til Donald Ducks dristige eventyr på nynorsk. □

Idar Stegane: *Det nynorske skriftilivet. Nynorsk heimstaddikting og den littære institusjon.* Det Norske Samlaget 1987. Kr. 179,—.

Bjarte Birkeland og Bjørn Nic. Kvalsvik: *Folkemål og dannning. Nynorske lærebøker 1867–1915.* Det Norske Samlaget 1986. Kr. 142,—.

«MODERNE NORSK»

Av Lars S. Vikør

Finn-Erik Vinjes *Moderne norsk* er etter hvert blitt ein klassiker innafor norsk «språkritkighetslitteratur». I fjar kom fjerde utgave — større og mer kompakt enn noen gang, og med stiv perm. Det siste øker brukbarheta i forhold til tidligere utgaver; digre leser med mjukt omslag er en uteing, særlig når de er beregna på å brukes mye. Og det er *Moderne norsk*.

Dispositionen for boka er ikke særlig forandra sia tredje utgave. Den starter med ei kort, men rimelig balansert, drøfting av det prinsipielle utgangspunktet for den språklige rådgivinga: normativ grammatikk, og språkvitenskap og språkritighet. Deretter kaster vi oss uti det, og får lange, detaljrike og grundige kapitler om ordlagning, ordvalg, bøyning, ordet i setninga, tekstbinding og styring av informasjonsstrømmen (ny i denne utgava og svært kort) og til slutt: setninga og perioden. Forrige utgave var på ca. 300 store sider, denne på over 350 like store sider med mindre skrift. En del av økninga kommer av at vi nå har fått et langt større og grundigere register enn før, og det kommer godt med for den som vil orientere seg i disse stoffmassene.

Jeg skal ikke dra fram detaljer fra innholdet; det ville bare bli tilfeldige utplukk. Vinjes språkrådgiving og språksyn er ikke og bør ikke være uomstridd, så stor innflytelse som han har, og det er klart at en også i *Moderne norsk* vil finne råd og anbefalinger en er uenig i, men det aller meste som står i boka er fornuftig og nyttig. Vinje legger stor vekt på praktiske kommunikasjonshensyn når han gir råd, samtidig som han holder seg innafor ramma av det som har fått hevd som «riktig» i slike kronisk vanskelige språkbruksspørsmål som *da/når, de/dem* osv. Han holder seg innafor offisiell rettskriving, men går ikke inn på rettskrivingsspørsmål. Også kapitlet bøyning tar bare opp en del punkt som er spesielt vanskelige for folk, som sammendragningsregler, bøyning av fremmede substantiv, problemer med partisippformer osv. Han kommer da inn på både bokmål og nynorsk; ellers i boka tar han også opp nynorske problemer her og der når det faller seg slik.

Vinje legger sterkt vekt på lesbarhet i de råda han gir. I begynnelsen av kapitlet «Setninga og perioden» greier han

ut om liksing, og kommer inn på typografiske forhold. Men her stiller han seg til for hogg. I tredje utgave (s. 217) fikk vi vite at den «mest hensiktmessige» skriftgraden var 10–11 punkt; brødteksta var da også satt med 10 punkt i den boka. Men nå er brødteksta forminska til 9 punkt — og nå heter det derfor at 9–11 punkt er «mest hensiktmessig». Dessverre: det var tredjeutgava som hadde rett. Boka er fullspekk med eksempel som er satt med to punkt — ser det ut for meg — mindre enn brødteksta, og det samme gjelder bibliografi, register og innholdsliste. Boka bør leveres med lupe inkludert i prisen.

Som sagt er boka stappfull med eksempel, og det er ikke minst det som gjør den verdifull — den forteller mye om utviklingstrekk i det norske skriftspråket de siste par tiåra. Men av og til kan det bli for mye; da blir boka for overført og unødvendig kompakt. Ei nedskjæring av de lengste eksemplerremmene vil den altså tjene på. Ei noe strammere redigering kunne også være på sin plass; her og der blir det overlappinger og gjentakelser.

Innvendingene er likevel små. *Moderne norsk* er uten tvil den beste og nytigste boka Vinje har gitt ut — sammen med *Skriveregler*. Begge kommer da også i stadig nye utgaver. De andre «råd om språk»-bøkene til Vinje, som han lister opp i bibliografin baki *Moderne norsk*, blir egentlig stort sett overflødigjort av denne boka. Den er nok dyreste enn de andre, men den gir mye mer igjen for hver krone.

Til slutt noen smakebiter fra det lengste delkapitlet i boka, som handler om «spesielle attribusjonsforhold» (s. 167–198). Hva er galt med disse uttrykka:

Fornuftige brukte biler. En aldeles tilfeldighet. En historisk språkforsker. Den utrettelige pressens veileder. Et stekt egg på begge sider. Ei tynn og lang kjerring som et kosteskraft. En solete vei fordi det har regnet. De hjemløse på grunn av flommen. Hun protesterte mot tilsettningen av en manlig lærer, trass i at kompetente kvinner hadde søkt. □

Finn-Erik Vinje: *Moderne norsk. Råd og regler for praktisk språkbruk.* Fjerde utgave, Universitetsforlaget 1987. Kr. 220,—.

Mål og Meining

Dette er tittelen på ei klippspalte som kvar laurdag kan studeras i avisas *Gula Tidend*. Spalta er redigert av *Tor Gabrielsen*, tidlegare redaktør av *Dag og Tid* og enda tidlegare mållagsstiftar på Stabekk. Her kan ein kjenne «språk-Norge» på pulsen frå veke til veke — slik det speglar seg att i pressa «sentralt» og lokalt. Altfor få av våre lesarar les *Gula Tidend*, og derfor tillet vi oss å sakse fem oppslag som sto i spalta i april:

Bondene vil slå ring om nynorsken

Det gjeld Heddal bondekvinnelag og Heddal bondelag, som har hatt denne appellen på prent i avisas *Telen*:

«På nytt opplever me at det er teke initiativ for å bytte ut nynorsk med bokmål i Rygi skulekrins.

Heddal er ei eldgammal bygd med rike kulturelle tradisjonar.

Det er innbyggjarane i Heddal i dag som skal vera bærarar av desse tradisjonane i åra framover slik at dei framtidige generasjonane kan få ta del i dei.

Ein viktig del av heddalskulturen er knytt til heddalsdialekten og nynorsken. Det er nok å nemne kulturbærarar som Leiv Sem, Ingebjørg Mælandsmo og Olav Kaste.

... Me opplever i dag ei nedprioritering og forflating av dei mjukare verdiar på mange område. Tendensen er uniformering og effektivisering.

Bygda vår, Heddal, vil bli fattigare dersom nynorsken blir borte som opplæringsmål i gamle ærverdige Rygi skulekrins.

Difor — slå ring om nynorsken!»

Helsing Håvard

Hugin og Munin i Vårt Land skriv:

Den norske Bokklubben holder til på Stabekk, hvor en kjær kollega av oss en gang gjorde noe så dristig som å stifte et mållag. Mye tyder på at hans innsats ikke har satt varige spor.

I hvert fall har meldingsbladet til Bokklubbens Barn, «Barnestrekken», en noe spesiell oppfatning av navneskikker på bygdene, som det vil fremgå av følgende sitat fra bladet:

«Fra Helsing Håvard Dale, Heggenes, har vi fått tilsendt to dikt. Det første heter 'Djupt ned i molda'.

Deretter følger diktet, som slett ikke er ueffent, før Barnestrekens redaktør trår til igjen:

«Det neste har du kanskje diktet noe på selv, Helsing?»

Du verden hvor de ville humre i Riksmålsforbundet om redaksjonen i Barnebladet Magne hadde trodd at en innsender het Årbødigst. Nynorskfolket er nok mer vant med kunnskapsnivået på Stabekk og distriktene deromkring.

Inkonsekvent lærebok-språk

— Vi er overraska over kor inkonsekvent målbruken i norske skulebøker

er, seier tre kvinner frå Tynset Mållag. Dei har granska språket i nye lærebøker som blir brukte i grunnskulen. Avisa Østlendingen fortel:

At det på samme side i ei bok står «en mus — musa», eller det lenger ned på sida står «klokken syv», mener Aud Mary Bakos, Eli Petra Lund og Randi Arnestad Horten er lite bra. De har studert bokmålsbøker for å lete etter radikalt bokmål, men resultatet var heller dårlig. Språket er konservativt, og det er stort sett gamle former som er benytta, til tross for at bøkene er godkjent etter den nye münsterplanen.

— Ungenes skriftspråk farges av det de leser, og det er urovekkende at det er lov å skrive slik, sier Lund. De tre mener elevene skal skrive så nær opp til talemålet som mulig. — Det heter jo òg i münsterplanen at skriftspråket skal bygge på talemålet, opplyser de.

De tre har sammen med et fjerde medlem fra mållaget jobba med saka i en studiering siden i fjor høst. Til sammen har de gått gjennom vel 20 bøker.

— Vi vil gjerne gjøre folk oppmerksomme på hvilket språk barna lærer i skolen, sier Aud Mary Bakos.

Erling Granholt ny riksmålssjef

Var det ein siger for målfolket at Jan Willoch med knapp margin vart attvald til formann i Riksmålsforbundet for eit år sidan (motkandidaten var visst meir «kulturell»), er det ein endå større siger at Erling Granholt vart vald til formann i helga. Erling Granholt er ikkje noko namn som gjev atterklang landet over, men

dei som har fylgd ekstra godt med i målstriden dei siste tjue-tretti åra, vil truleg stort sett vere samde om at det faktum at Granholt no har nådd toppen, vil seiie det same som at Riksmålsforbundet har nådd botnen.

Erling Granholt har rett nok vore med i Riksmålsforbundets Centralstyre i heile atten år, men stort sett i eigenskap av «arbeidar»-alibi. (Etter at adjunkten frå Sandefjord for nokre år sidan melde seg ut or Arbeidarpartiet og inn i Framstegspartiet, vart det rett nok stilt om Granholt som arbeidar-alibi. Men no som Carl I. Hagen har stått fram og teke opp arven etter Einar Gerhardsen, vil kanhende dette bli trekt fram att?)

Den nye formannen i Riksmålsforbundet er mest kjend for sitt verk «Arbeiderbevegelsen og riksmalet». I denne boka, som vart gjeven ut på Riksmålsforlaget på midten av 60-talet, stilete Granholt spørsmålet om Halvdan Koht eigentleg var kulturfendtlig. Granholt er og kjend for sine interessante teoriar om korleis dialekane har oppstått.

Det løner seg å snakke engelsk

Ceri Nicolson, som opphavleg kjem frå den vesle byen St. Florence i den vestlege luten av Wales, har budd i Oslo i tre år. Før det budde ho tre år i London. I eit intervju Aftenposten har hatt med henne, heiter det:

«Til sin forundring har Nicolson oppdaget at hun får bedre service i Oslos butikker hvis hun snakker engelsk, og ikke norsk, som hun har lært seg. Om det kommer av at betjeningen tror de har med en velbeslått turist å gjøre, vet hun ikke.»

Et hyggelig brev

Fra Halvor Dalene, Bø i Telemark, har vi fått dette brevet, vedlagt kr 1000,— i sjekk:

Kjære dere i Språklig Samling!

Ola Halvorsen har gitt kr 1000,—. En god idé, som fleire bør ta etter! Sjøl tillater jeg meg å sende samme beløpet i sjekk.

Mange er, som O.H., «fulle av beundring for det arbeidet som blir gjort, og for den imponerende kvaliteten bladet vårt holder». Det er heilt sikkert at de (få) som

holder bladet — og laget — opp, virkelig skriver norsk språkhistorie. Og med sine «gratistimer», ofte på høgt vitskaplig nivå, yter de nok mange, mange tusenlapper til saka.

Fortsatt lykke til!

Beste helsing
Halvor Dalene

SPRÅKLIG SAMLING

Returadresse:
Postboks 636, Sentrum, 0106 OS

Nytt fra språkfronten:

«Bokmålsforeningen»

«Bokmålsforeningen» har nå eksistert i omrent et års tid, så den hører i og for seg ikke heime under vignetten «Nytt fra språkfronten». Men det er første gangen vi presenterer den for våre leser. Medlemsbladet «Bokmålet», som kom ut i februar i år, gjengir et utkast til prinsippogram for foreninga. Vi har ikke plass til å ta med hele, men vi sakser noen små biter som godt nok forteller hva foreninga står for:

«1. OFFISIELT NORSK SPRÅK

Bokmålsforeningen arbeider for at bokmålet skal bli det eneste offisielle skriftspråk i Norge.

Det innebærer blant annet at Norge skal være det eneste navn på vårt land og at språket skal ha navnet norsk.

2. RETTSKRIVNING

Bokmålsforeningen vil arbeide for en fast skriftnormal, med færrest mulig sideformer og valgfrie former, for at det skal bli enkelt for enhver å vite eller finne ut hva som er riktig rettskrivning.

Ved normeringen skal det tas hensyn til bokmålets tradisjoner og skriftspråkets funksjon som kommunikasjonsmiddel. Normeringen skal ikke påvirkes av nynorsk eller dialekter.
(....)

5. RIKSÅMÅL

Bokmålsforeningen erkjenner betettelsen av og behovet for det arbeide Riksåmålsforbundet og privatpersoner gjør for riksåmålet.

Når det gjelder synet på norsk skriftmål, er det ingen uoverensstemmelse mellom Riksåmålsforbundet og Bokmålsforeningen.

Den vesentligste forskjellen mellom de to foreningene består i at Bokmålsforeningen vil ta utradisjonelle metoder og moderne markedsføringstiltak i bruk for å fremme sin sak.

(....)

8. KRINGKASTINGEN

I rikssendinger skal NRK's faste medarbeidere bruke bokmål som talespråk. Det oppkonstruerte talespråket nynorsk fjernes helt. I lokalsendinger kan dialekter være tillatt.»

Vi siterer også noen biter fra ledartikkelen i bladet, skrevet av formann Morten Andersen:

«Nå krever folkemeningen «*Ut med nynorsken!* Det er et mål vi skal nå, men det krever innsats og tid. Nynorskfolkene har drevet sitt muldvarparbeide i mange tiår og har med flid befestet sine posisjoner i departementer og kringkasting. Derfor må vi sette store krefter inn på å drive dem ut av sine hull og opp i frisk luft, hvor de vil ende med å sprekke som troll i solskinn.
(....)

Da vi lanserte bildet av en sau i forbindelse med Folkeaksjonen mot Noreg, var det helt uten noen personlig modell, og vi kan forsikre at den slående likhet med Mållagets formann er helt tilfeldig. Vi synes imidlertid ikke det er noen grunn til å beklage likheten, selv om dette kanskje vil påføre oss en anmeldelse fra Dyrebekskyttelsesforeningen.
(....)

Husk at det ikke er filologer vi har bruk for, men varme og kloke personer som vil verne sitt eget språk og utslette nynorsken for all fremtid.»

De som legger seg i selen for å verve medlemmer til denne foreninga, kan vinne et gavekort på en reise til 5000 kroner. Vi bare nevner det ...

Noregs Mållag vedtok i en uttalelse på landsmøtet i fjor å møte Bokmålsforeningen «med eit flir». Og den reaksjonen er naturlig nok; det er jo opplest og vedtatt at den virkelig primitive forma for språkstrid er noe som hører femtiåra og ei enda mørkere fortid til. Hvor lite Morten Andersen & Co veit om det de driver med, viser seg blant mye anna også i at de trur de er «utradisjonelle». Men

de understrømmene i den norske folkesjela som Bokmålsforeningen frir til, er sterke, og alle som ikke ønsker et tilbakefall til hets, fordumming og språklig ensretting, bør være oppmerksom på det som skjer.

Får Bokmålsforeningen vind i seila, kan vi vente ei vitalisering av Noregs Mållag. De passive nynorsk-brukerne vil bli mobilisert, de som hever seg over «smålig språkstrid» så lenge de ikke føler seg og sin språklig identitet direkte trua. Det farligste for målrørla vil da være å møte ekstremisme med mot-ekstremisme, fanatism med mot-fanatism. Det vil være ei skjebnesvanger feilberegninng av stemminga blant folk. Målfolket kan aldri bruke de samme midlene mot bokmålet som Bokmålsforeningen bruker mot nynorsken med den samme effekten. En sterk part kan utnytte folks latente fordommer med mer eller mindre talent, men en svak part kan ikke vinne fram ved å fri til fordommer som ikke er der fra før, eller skape nye. Dessuten er det livsviktig for målrørla å finne fram til kampmetoder som kan samle målfolk og nynorsk-brukere mest mulig. Teseteologi og splittende utkjør i en slik situasjon som Bokmålsforeningen prøver å skape, vil nærmere seg rein sabotasje mot målsaka.

Også LSS må ta et oppgjør med Bokmålsforeningen dersom den blir noe mer enn et blaff. Mer enn noen gang vil laget da trenge som et kamporgan for alle de fornuftige og vidsynte bokmålsfolka, de som ønsker språklig mangfold, rikdom og toleranse — og vil kjempe for språklig samling på slike premisser. Side om side med fornuftige nynorskfolk — enten de jobber hos oss eller i Noregs Mållag — eller begge steder. Bokmålsforeningen kan, om ikke anna, minne oss om at vi har noe felles å kjempe for, om vi kan være uenige i småting eller i fjerne framtidsvyer.

Lars S. Vikør